

RECENZE

Jandourek, J.: *Sociologie zločinu. Proč lidé vraždí a jezdí načerno*. Praha: Portál, 2011, 175 s. ISBN 978-80-262-0026-0

Jan Vitoň

Ve své nejnovější knize se sociolog, spisovatel, novinář a vysokoškolský pedagog Jan Jandourek vydal po stopách zločinu, přesněji řečeno, vydal se hledat příčiny deviantního chování našich spoluobčanů, přičemž zdůrazňuje, že označení deviantní nechápe jako hodnotící, ale „jako označení jednání, které se odlišuje od obecně uznávaných norem“. Zůstává tak věrný své profesi sociologa, aniž by čtenáře ochudil o zajímavý pohled na kriminální kauzy, které naše „všední“ žití nejenom v poslední době provázejí. Především však klade důraz na historickou, politickou, kulturní aj. podmíněnost mravních norem, kdy jistý čin v jisté době, prostředí a za určitých okolností může být zločinem, kdežto obrazně řečeno „za humny“ už to neplatí. Z tohoto úhlu pohledu pak definice zločinu, jak ji uvádí na počátku své publikace: „...jde o vědomé a dobrovolné spáchání činu považovaného za společensky nebezpečný a zakázaného nějakým pravidlem stanoveným oprávněnou autoritou,“ může být v našem právním řádu naplněna faktem bigamie, kdežto jinde je situace dvou, tří i více manželek žádoucím jednáním a znamená posílení společenského statusu muže. Dalších příkladů by se jistě našel bezpočet.

Autor v podtextu připomíná dnes už čítankový Stanfordský vězeňský experiment ze 70. let minulého století (tzv. Zimbardovo peklo), kdy se dospělo k závěru, že brutální chování může být vlastní i obyčejným lidem, jsou-li vystaveni nepřekonatelnému tlaku okolností (válka aj.). Nikdy v těchto případech nejde jen o náchyllost ke zlu či o vrozené dispozice ke zločinu, významným činitelem mohou být i situační danosti.

Jandourek hledá a naznačuje odpovědi na otázky, jež ty z nás, kteří nemívají hned a jednoznačně ve všem jasno, mohou zajímat: *Proč se lidé chovají jinak, než se od nich očekává, a jaké to má příčiny? Co je skutečně přestupek a co zločin? Jak se může společnost bránit*

a jak má delikventy trestat? Otázky, se kterými se odedávna setkáváme už ve starověkých eposech, Bibli, kronikách apod. V devíti kapitolách se postupně zabývá definicí a genezí zločinu a úvahami o těch, co se mu oddali nebo v budoucnu mohou oddat, sociologickými teoriemi, které z titulu své funkce vysvětlují tento jev a nabízejí podle svého založení možnosti, jak se s ním vypořádat, dále různými konkrétními typy zločinů od žhářství přes sexuální delikty až k organizovanému či politickému zločinu a terorismu. Neopomijí ani vliv drog a alkoholu na páchání trestné činnosti. V poslední kapitole se zamýšlí nad problematikou trestu, tedy jistého druhu utrpení, kterého se dostává osobě za provinění, jímž se dopustila porušení zákonné či jiné normy, nařízení či pokynu. Krevní msta, oko za oko, zub za zub a další zásady jsou s rozvojem státních organismů opouštěny, stát sám se začal pokládat za poškozeného a převzal zodpovědnost a začal kontrolovat jednání svých občanů. Autorovy úvahy se zaobírají funkcí trestu (odstranit, izolovat, zneškodnit, ...) obecně, zásadou: *tříkrát a dost, kontroverzním „trestem smrti“ či jinými formami trestu (chemická kastrace u sexuálních delikventů)*. V závěrečné kapitole knihy, kterou nazval *Budoucnost zločinu*, autor věcně pesimisticky shrnuje: *„Svět zločinu je fascinující, čteme o něm ve starých mýtech, v Bibli, gnostických spisech, odborných dílech i laciných detektivkách. Sociologie zločinu, to je vlastně stále jedna kniha o zločinu a trestu a není na světě dost Dostojevských, aby toto téma vyčerpali.“*

Recenzent:

PhDr. Jan Vitoň, Ph.D.

Absolvent Filozofické fakulty UK v Praze, který působí na ZSF JU v Českých Budějovicích jako odborný asistent na katedře etiky a filozofie v pomáhajících profesích.